

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук,
професора, завідувача кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Тернопільського національного педагогічного університету імені
Володимира Гнатюка Поліщук Віри Аркадіївни на дисертацію
**КЕЛЕМЕН АНДРІАНИ ВАСИЛІВНИ «Формування педагогічної
культури майбутніх соціальних працівників на засадах акмеологічного
підходу в закладах вищої освіти»,** що подана на здобуття наукового
ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і
методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю професійної підготовки фахівців вкрай важливого для нашої країни профілю – соціальних працівників, постійним розширенням сфер і напрямів їх професійної діяльності, що передбачає готовність до виконання професійних функцій на різних рівнях та з різними категоріями клієнтів. Власне цей аспект з особливою гостротою актуалізує проблему формування їх педагогічної культури. Заради справедливості вважаємо за можливе зауважити, що система професійної підготовки майбутніх соціальних працівників має дещо обмежену педагогічну складову, внаслідок чого страждає їх загальна педагогічна підготовка до виконання професійних обов'язків. Все це засвідчує необхідність застосування інноваційного підходу до професійної підготовки майбутніх соціальних працівників щодо формування у них педагогічної культури на основі упровадження в освітній процес акмеологічного підходу.

Дисертаційне дослідження Андріани Василівни Келемен виконане відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи Хмельницького національного університету в межах комплексного дослідження «Психолого-педагогічна система становлення особистості фахівця» (ДР №0114U005266).

Тему дослідження затверджено вченою радою Хмельницького національного університету (протокол №5 від 24.12.2015 р.) і узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол №3 від 29.03.2016 р.).

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У дисертації Андріани Василівни Келемен цілісно та системно досліджено проблему формування педагогічної культури в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, а саме:

- схарактеризовано сутність педагогічної культури як наукової дефініції;
- визначено компоненти педагогічної культури майбутніх соціальних працівників, уточнено основні критерії, показники та рівні її сформованості;
- схарактеризовано потенціал та проаналізовано сутність використання акмеологічного підходу в процесі формування педагогічної культури майбутніх соціальних працівників;
- теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність організаційно-педагогічних умов формування педагогічної

культури майбутніх соціальних працівників на засадах акмеологічного підходу.

3. Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що вперше теоретично розроблено і апробовано організаційно-педагогічні умови формування педагогічної культури майбутніх соціальних працівників на засадах акмеологічного підходу (вдосконалення суб'єктності як засобу саморозвитку майбутнього соціального працівника; активне використання інтерактивних методів навчання в освітньому процесі; спонукання до самопізнання та самовдосконалення шляхом використання творчих завдань та педагогічних ситуацій; розвиток особистісних якостей та педагогічної рефлексії шляхом упровадження тренінгових технологій); розроблено модель процесу формування педагогічної культури, що охоплює цільово-концептуальний (соціальне замовлення, мета, завдання); теоретико-методологічний (професіограма, підходи, принципи); змістово-технологічний (етапи й освітні технології); процесуально-організаційний (організаційно-педагогічні умови, методи, форми, засоби; оцінювально-результативний (компоненти, критерії, рівні та результат) блоки.

Модернізовано й оновлено структуру процесу формування педагогічної культури майбутніх соціальних працівників на засадах акмеологічного підходу, представлену мотиваційно-ціннісним, когнітивно-аксіологічним, конативно-діяльнісним, рефлексивно-особистісним компонентами, визначено критерії, показники та рівні (низький, середній, високий) її сформованості.

Уточнено й окреслено особливості теоретичних та практичних засад упровадження акмеологічного підходу у професійну підготовку майбутніх соціальних працівників.

Необхідно відзначити і практичне значення дисертаційного дослідження, **Андріани Василівни**, яке полягає в розробці навчального посібника «Теоретичні та практичні основи впровадження акмеологічного підходу для підвищення результативності формування педагогічної культури майбутніх соціальних працівників», в якому окреслено методичні та практичні шляхи використання акмеологічного підходу у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників; дослідницею розроблено науково-методичні матеріали для вивчення навчальних дисциплін «Спеціальна педагогіка і спеціальна психологія», «Інновації у соціальній діяльності» та інші.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз змісту дисертації, автореферату та публікацій Андріани Василівни Келемен є підставою для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених автором результатів. Ґрунтовне вивчення використаної літератури (310 найменувань, з них 10 – іноземною мовою), здійснене здобувачкою, уможливили виокремлення обґрунтованих суперечностей, на розв'язання яких було спрямовано дослідження. Аналіз зазначених джерел дав змогу дисертантці досить об'ємно висвітлити сукупність аспектів досліджуваної проблеми, зокрема обґрунтувати

особливості нового підходу до формування педагогічної культури майбутніх соціальних працівників

Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло застосування комплексу методів наукового дослідження, зокрема: *теоретичних* – системно-структурний аналіз філософської, соціокультурної, психологічної, педагогічної наукової та науково-методичної літератури з проблеми дослідження; вивчення нормативних документів про освіту та організацію професійної підготовки у закладах вищої освіти – для встановлення змістового і методичного рівня сутності основних дефініцій дослідження; узагальнення досвіду роботи викладачів – для виокремлення компонентів педагогічної культури майбутніх соціальних працівників; моделювання навчального процесу – для дослідження потенціалу акмеологічного підходу; аналіз, узагальнення, проектування, абстрагування, класифікація – для визначення практичних шляхів удосконалення форм, методів і засобів формування педагогічної культури майбутніх соціальних працівників; *емпіричних* – це метод цілеспрямованого спостереження за педагогічним процесом з метою діагностики якості освітнього процесу та вивчення передового педагогічного досвіду – для обґрунтування методів і засобів формування педагогічної культури студентів спеціальності 231 «Соціальна робота» та встановлення методичних і практичних механізмів впровадження акмеологічного підходу у професійну підготовку майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти; метод опитування, тестування, анкетування викладачів і студентів, бесіди, колективні обговорення, порівняння – для встановлення стану сформованості показників педагогічної культури майбутніх фахівців, а також з метою перевірки гіпотези дослідження та ефективності використання акмеологічного підходу; *педагогічний експеримент* (констатувальний і формувальний етапи) – для перевірки ефективності запропонованої структурної моделі формування педагогічної культури майбутніх соціальних працівників на засадах акмеологічного підходу; методи *математичної статистики* (критерій Колмогорова-Смірнова) – для кількісної та якісної обробки результатів експерименту.

Слід зазначити, що результати дослідження **Келемен Андріани Василівни** впроваджено в освітній процес Хмельницького національного університету (довідка про впровадження №4 від 22.01.2020 р.), Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка про впровадження №1/328 від 21.02.2020 р.), Вищого навчального закладу «Університет імені Альфреда Нобеля» (довідка про впровадження №176 від 26.02.2020 р.), Карпатського інституту підприємництва Вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» (довідка про впровадження №23/1 від 12.03.2020 р.), Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (довідка про впровадження №1211/01-14 від 29.04.2020 р.).

5. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Теоретичні положення та обґрунтовані рекомендації щодо удосконалення процесу професійної підготовки соціальних працівників у контексті формування у них педагогічної культури можуть бути впроваджені у практику роботи закладів вищої освіти; в процес розроблення відповідних нормативних документів, створення науково-методичного супроводу для більш ефективного впливу на процес формування ціннісних орієнтацій і світоглядних установок майбутніх соціальних працівників.

6. Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, значною мірою забезпечуються структурою роботи, яка відображає точку зору дослідниці. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, додатків та списку використаних джерел. Логіка і послідовність викладу тексту праці відповідає вирішенню поставлених завдань дослідження.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Належно оцінюючи позитивні здобутки, вважаємо за доцільне звернути увагу на певні неточності, дискусійні моменти та висловити зауваження й власні судження:

1. Не применшуючи значення матеріалів, що подані на рис. 1.2 про взаємозв'язок компонентів, критеріїв та рівнів сформованості педагогічної культури в (авторському узагальненні) та в таблиця 1.3 (Зв'язок між компонентами, критеріями та показниками педагогічної культури) на нашу думку у підрозділі 1.3 доцільно було розмістити узагальнену таблицю, в якій були б цілісно й системно схарактеризовані компоненти, критерії й показники на основі їх рівневої градації. Наявність такої таблиці засвідчила б про уміння здобувачки узагальнювати й систематизувати опрацьовані матеріали про педагогічну культуру та логіку моніторингу досліджуваного процесу.

2. У нашому баченні таблиця 3.4 «Сутність та зміст інтерактивних методів для формування педагогічної культури майбутніх соціальних працівників» носить методологічний контекст, тому її варто було подати у другому розділі дисертаційного дослідження «Організація освітнього процесу на засадах акмеологічного підходу під час формування педагогічної культури майбутніх соціальних працівників», тоді як у третьому розділі – «Дослідно-експериментальна діяльність з формування педагогічної культури майбутніх соціальних працівників» – дослідниці вартувало зосередити увагу на аналізі результатів, які були отримані в результаті упровадження запропонованих інтерактивних методів.

3. Дисертація носила б більш довершений характер за умови, якби авторка присвятила більше уваги висвітленню зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, зокрема аспекту формування у них педагогічної культури.

4. Не применшуючи значення проведеного узагальнення та аналізу інформації, що дозволили дисертантці в таблиці 1.2 представити перелік загальних і спеціальних (фахових, предметних) компетентностей та

результатів навчання здобувачів вищої освіти, все ж вважаємо, що поданий у таблиці матеріал дещо «завис» у тексті дисертації, тому до матеріалів, поданих у таблиці, потрібно було подати більш ґрунтовний коментар у контексті предмету і завдань дослідження.

5. У третьому розділі дисертації «Дослідно-експериментальна діяльність з формування педагогічної культури майбутніх соціальних працівників авторка представила доволі цікавий практичний матеріал, що стосується методики організації експериментального дослідження з формування педагогічної культури майбутніх соціальних працівників. Дослідниці доцільно було більш прозоро описати процедуру визначення чисельності експериментальної і контрольної груп студентів та подати цей матеріал у висновках до розділу.

6. Обираючи спектр організаційно-педагогічних умов, що впливають на процес формування педагогічної культури майбутніх соціальних працівників доцільно було б більш ґрунтовно пояснити на основі яких чинників (на основі яких теоретичних напрацювань, яких результатів констатувального етапу дослідження, аналізу практики підготовки майбутніх соціальних працівників, власних суджень і міркувань) обрані саме такі умови.

8. Повнота викладання результатів в опублікованих працях.

Основні положення дисертації Келемен Андріани Василівни достатньо повно висвітлені у 19 наукових публікаціях авторки (17 – одноосібні): 3 статті у виданнях, що включені до наукометричних баз даних (з них 2 водночас належать до переліку наукових фахових видань України), 3 статті у наукових фахових виданнях України, 11 праць апробаційного характеру, 2 навчально-методичні посібники.

9. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Структурна побудова і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації Келемен Андріани Василівни.

10. Висновок.

Логіка дослідження, послідовність викладу та доказовість положень і висновків – це ті характеристики, які надають дисертаційному дослідженню цілісності, повноти, завершеності. Не викликає сумніву теоретичне і практичне значення проведеного дослідження, оскільки отримані результати та представлені узагальнення заслуговують на впровадження у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Відзначимо змістову насиченість, стилістичну культуру дисертаційного тексту, його продуману структуру, логічність висновків до кожного розділу, концептуальний характер загальних висновків, широту апробації та джерельної бази, різноманіття і креативність додатків.

На підставі проведеного аналізу констатуємо, що результати мають наукову новизну, теоретичну й практичну значущість, є важливими для педагогічної науки. Отже, правомірно зробити загальний висновок про те, що

дисертація на тему «**Формування педагогічної культури майбутніх соціальних працівників на засадах акмеологічного підходу в закладах вищої освіти**» за актуальністю, змістом, одержаними результатами, обсягом і оформленням відповідає профілю спеціалізованої вченої ради, відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій, а саме пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно постанов Кабінету Міністрів України за № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.), що дає підстави для присудження її автору **Андріані Василівні Келемен** наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної педагогіки
і соціальної роботи Тернопільського
національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

В. А.Поліщук

Підпис *Поліщук В. А.*
з а с в і д ч у ю:
Начальник відділу кадрів *[Signature]*